

Regeringen
Näringsdepartementet

Utredningsavdelningen
Jean-Pierre Zune
YTTRANDE
2004-01-13
Reg.nr 62-4138-03

Verket för Innovationssystem's förslag till förbättrad kommersialisering och ökad avkastning i tillväxt på forskningsinvesteringar vid högskolor

Dnr N2003/3071/ITFoU

Högskoleverket har anmodats att yttra sig över förslaget. Verket har bedömt VINNOVAs förslag med utgångspunkt i sin roll som central sektorsmyndighet för högskolan. Yttrandet har därför koncentrerats till de frågor som bedömts vara centrala i detta perspektiv.

Allmänt

Högskoleverket ansluter sig den grundläggande utgångspunkten för VINNOVAs utredning, att det är angeläget att forskningsresultat kommer till nytta för det omgivande samhället, bl. a. genom att kommersialiseras. Samtidigt måste detta ske på ett sätt som inte äventyrar universitetens och högskolornas integritet eller på annat sätt kan vara menligt för lärosätenas viktiga funktion i samhället.

Utbildning och forskning har sedan mycket lång tid varit universitetens och högskolornas huvuduppgifter. Under den senaste tioårsperioden har samverkan med det omgivande samhället (ofta benämnd "den tredje uppgiften") kommit alltmer i fokus. Sedan den 1 januari 1997 anges denna uppgift även i högskolelagen (1 kap. 2 §).

Högskoleverket fäster även stor vikt vid lärosätenas samverkan med det omgivande samhället. Olika aspekter på samverkansuppgiften har belyst i flera projekt. En utvärdering av de sätt på vilka lärosätena arbetar med denna har nyligen inletts och den beräknas bli slutförd under år 2004.

Universitetens och högskolornas "omvärldsnytta" har belysts och diskuterats i många olika sammanhang såväl internationellt som i Sverige. I detta sammanhang

kan nämnas att Högskoleverket kommer att utreda hur grundutbildning och forskarutbildning bättre skall svara upp mot arbetsmarknadens behov.

Högskoleverket vill starkt understryka att utbildning och forskning av hög kvalitet är en förutsättning för att samverka mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället skall bli meningsfull. Detta synsätt – att nyttoaspekter mycket väl låter sig förenas med vetenskaplig excellens – ansluter sig även VINNOVA till. Emellertid kan Högskoleverket konstatera att detta balanserade synsätt inte genomsyrt hela utredningen, vilket lett till att flera av de konkreta förslagen inte är tillräckligt väl avvägda.

Förslag till ändring av högskolelagen och högskoleförordningen

VINNOVA föreslår att högskolelagens 1 kap. 2 § ändras. Den nuvarande lydelsen – ”Högskolorna skall också samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet” – föreslås ersättas av ”Högskolorna skall också delta i utvecklingen av det omgivande samhället”.

Högskoleverket *avstyrker* förslaget. Den ändrade formuleringen skulle enligt verkets mening inskränka universitetens och högskolornas samverkansuppgift på ett olyckligt sätt. Den föreslagna förändringen skulle inte ge universitet och högskolor någon ytterligare vägledning beträffande tolkning av och arbetssätt för samverkansuppgiften än vad lagens nuvarande lydelse ger. Högskoleverket kan heller inte finna att VINNOVA har angivit några vägande skäl för den föreslagna ändringen.

Utredarna förordar vidare att högskoleförordningen ses över i syfte att klargöra högskolornas ansvar för att understödja kommersialiseringsprocessen. Enligt Högskoleverkets mening kan en sådan översyn av förordningen vara motiverad, och den bör då ges en bred inriktning. Den bör t.ex. innefatta vilka villkor som skall gälla för att kommersialisering av forskningsresultat skall vara tillåten och i vilka former sådan får ske.

En annan fråga som bör tas upp i en sådan översyn är hur intressekonflikter skall lösas mellan å ena sidan huvuduppgifterna utbildning och forskning och å andra sidan de egenintressen som kan ligga i kommersialisering av forskningsresultat. VINNOVA betonar vikten av att procedurer som tidigt fångar upp och löser sådana intressekonflikter är ett centralt inslag i högskolans innovationssystem. Enligt Högskoleverkets mening är detta inte tillräckligt. Procedurerna måste ha ett stöd i såväl högskoleförordningen som i de interna regelsystemen vid universitet och högskolor.

Högskoleverket delar VINNOVAs uppfattning att det är väsentligt att varje forskare vid ett universitet eller en högskola känner till vad som gäller för kommersialisering av forskningsresultat. Det avser såväl vad lärosätet har att erbjuda forskaren i form av stöd och hjälp som vilka regler som gäller. Högskoleverket instämmer också i att det är viktigt att utveckla högskolornas kompetens att hantera

kommersialiseringsprocessens tidigaste stadier. Ansvar för detta ligger på varje enskilt lärosäte.

Läraryrskommittén

VINNOVA har övervägt en ändring av det s.k. läraryrskommittén – dvs. att lärare vid universitet och högskolor är undantagna från lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar. Genom detta äger högskolans lärare sina patentbara uppfinningar.

VINNOVA föreslår ingen ändring av läraryrskommittén. Högskoleverket instämmer i denna bedömning och i de skäl som utredarna själva har angivit för att behålla nuvarande regler. De problem för kommersialiseringsprocesser som kan uppstå vid universitet och högskolor har lösts, vanligen genom avtal som reglerar dessa frågor.

Enligt Högskoleverkets mening kan man, utöver ett bibehållet läraryrskommitté, överväga att införa en skyldighet för den lärare som inom ramen för sin anställning gör en uppfinning att underrätta sin arbetsgivare om detta, i likhet med vad som förordades i propositionen (2001/02:2) om FoU och samverkan i innovationssystemet. En sådan ordning skulle underlätta för lärosätet att utöva sitt ansvar för kommersialiseringsprocessen. Frågan om en sådan kan lämpligen ingå i den översyn som Högskoleverket har förordat i det föregående.

Finansiering av kommersialisering

Högskoleverket har den principiella uppfattningen att statlig finansiering av verksamhetsgrenen forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor bör ske samlat. Ett flertal former för finansiering av olika verksamheter vid lärosätena är administrativt betungande och riskerar att leda till suboptimeringar.

Detta utesluter självfallet inte att högskolan kan användas som instrument för olika viktiga ändamål, såsom kommersialisering av forskningsresultat eller andra bidrag till utveckling av det omgivande samhället. Det finns goda skäl för att anvisa ökade anslag för exempelvis kommersialiseringsprocessens första fas. Emellertid bör även i dessa fall medelsanvisningen präglas av enkelhet och tydlighet.

Statliga medel för sådana ändamål bör således så långt möjligt anvisas i statsbudgeten – även om det sker inom det utgiftsområde som Näringsdepartementet svarar för. Uppdrag som rör olika delar av kommersialiseringen av forskningsresultat bör på motsvarande sätt ges i universitetens och högskolornas regleringsbrev.

HÖGSKOLEVERKET

YTTRANDE

2004-01-13

Reg.nr 62-4138-03

Sid 4

Detta ärende har avgjorts av universitetskanslern i närvaro av kanslichefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Håkan Forsberg och efter föredragning av utredaren Jean-Pierre Zune.

Sigbrit Franke

Jean-Pierre Zune

Kopia till

Utbildningsdepartementet